

Informatīvais ziņojums
Par Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomes 2021. gada
15.16. jūlija neformālajā sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem

2021. gada 15.-16. jūlijā Ļubļanā, Slovēnijā notiks Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomes neformālā sanāksme (turpmāk – Padomes sanāksme).

Padomes sanāksmes tieslietu sadaļā ministri tiks aicināti diskutēt par šādiem darba kārtības jautājumiem:

1. Tiesiskie aspekti Mākslīgā intelekta regulas priekšlikumā

2021. gada 21. aprīlī Eiropas Komisija nāca klajā ar priekšlikumu Eiropas Savienības Parlamenta un Padomes regulai, kas nosaka saskaņotas normas mākslīgā intelekta jomā (mākslīgā intelekta akts) un groza dažus Savienības leģislatīvos aktus¹ (turpmāk – Regulas priekšlikums).

Eiropas Komisijas ieskatā mākslīgais intelekts ietekmēs praktiski visas nozares un katra cilvēka nākotni, tāpēc ir nepieciešams izveidot mākslīgā intelekta tiesisko regulējumu, kas jau savlaicīgi novērstu riskus sabiedrībai, kā arī, lai mākslīgais intelekts Eiropas Savienībā darbotos saskaņā ar Eiropas Savienības vērtībām, pamattiesībām un tiesību principiem.

Eiropas Komisija savā 2021. gada 21. aprīļa Paziņojumā par Eiropas pieeju mākslīgā intelekta veicināšanā² vērta uzmanību uz atsevišķām mākslīgā intelekta iezīmēm, kas rada potenciālu risku personu pamattiesībām un brīvībām. Šajā paziņojumā tika norādīts, ka mākslīgā intelekta algoritmu necaurredzamība apgrūtina cēloņsakarību izmeklēšanu un rada specifiskus un potenciāli augstus riskus drošībai un pamattiesībām, kurus tiesību akti nespēj novērst, vai kuru dēļ ir grūti izpildīt tiesību aktos noteikto. Piemēram, bieži vien nav iespējams noteikt, kāpēc mākslīgā intelekta sistēma nonākusi pie konkrētā rezultāta. Tādējādi praksē var būt grūti atklāt un pierādīt, vai mākslīgā intelekta sistēmu darbības rezultātā kāds ir nonācis netaisnīgā situācijā, radot pamattiesību pārkāpumu (piemēram, darbinieku atlases, kvalifikācijas paaugstināšanas vai atbrīvošanas no darba procesā vai iesniedzot sociālās palīdzības pieteikumu).

Regulas priekšlikumā ir uzsvērtā nepieciešamība un pienākums, ka, izstrādājot un uzraugot mākslīgā intelekta tehnoloģijas, ir jāievēro atbilstoši fizisko personu pamattiesību un brīvību aizsardzības pasākumi. Regulas priekšlikumā ir noteikts, ka tehnoloģijas, kas darbojas ar mākslīgo intelektu, ir jāveido tā, lai tās atbilstu tiem pašiem augstajiem tradicionālo tehnoloģiju drošības un pamattiesību aizsardzības standartiem, ko paredz Eiropas Savienības normatīvie akti.

Padomes sanāksmē dalībvalstu ministri un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (turpmāk – FRA) direktors tiks aicināti diskutēt par Regulas priekšlikuma ietekmi uz nākotnes inovācijām un mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu tieslietu sektorā, uzsverot tiesības uz privātumu un datu aizsardzību, kā arī par biometrisku datu nodošanas režīma jautājumiem.³

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>

Regulas priekšlikums ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas kompetencē

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:205:FIN&qid=1619355277817>

³ Diskusiju dokuments informatīvā ziņojuma izstrādes procesā nebija pieejams

Latvija piekrīt, ka ir nepieciešams ieviest mākslīgā intelekta regulatīvu sistēmu un uzraudzību. Vienlaikus Latvija uzskata, ka būtu jādiskutē arī par atbildību par mākslīgā intelekta sistēmu darbības sekām. **Latvija uzskata**, ka nepieciešams vērtēt Regulas priekšlikumu kopskatā ar piedāvātajiem nepieciešamajiem grozījumiem citos Eiropas Savienības sekundārajos tiesību aktos. Tāpat jāatzīmē, ka ir jāfokusējas uz mākslīgā intelekta potenciāla efektīvu izmantošanu.

2. Bērnam draudzīga tieslietu sistēma (justīcija)

Bērnu tiesības uz bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu ir viena no tēmām, kas ir iekļauta Eiropas Komisijas 2021. gadā izstrādātajā Eiropas Savienības Stratēģijā par bērnu tiesībām⁴ (turpmāk – Stratēģija).

Eiropas Komisija Stratēģijā ir iekļāvusi mērķi veicināt specializētu tiesisko apmācību un sadarboties ar Eiropas Padomi, lai īstenotu 2010. gada Pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu⁵. Dalībvalstis tiek aicinātas, piemēram, atbalstīt apmācību un izstrādāt stabilas alternatīvas tiesvedībai, tādas kā alternatīvas aizturēšanai vai mediāciju civillietās.

Padomes sanāksmes diskusijas mērķis ir radīt pamatu kopīgai turpmākajai rīcībai, lai veicinātu bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu. Diskusijā tiks ietverts starpnozaru starpdisciplinārais jautājums par Barnahus Bērnu mājas⁶ konceptu, ministru debatei virzot jautājumu par bērnu nodrošināšanu ar visaptverošu un pastāvīgu atbalstu tiesas procesā un pēc tā noslēguma.⁷

Latvija atbalsta diskusijas tēmu, jo ir uzsākta Barnahus Bērnu mājas koncepta ieviešana Latvijā. Bērnu tiesību aizsardzības joma Latvijā ir strauji attīstījusies un tiek izvirzītas arvien jaunas prioritātes. Viena no šādām prioritātēm ir bērna labāko interešu principa izpratnes veicināšana un iedzīvināšana tiesību piemērošanas praksē.

Delegācija

Delegācijas vadītājs: **Ilona Kronberga**, Tieslietu ministrijas parlamentārā sekretāre

Delegācijas dalībnieki: **Andris Vītols**, tieslietu ministra padomnieks
Anda Smiltēna, tieslietu nozares padomniece.

Ministru prezidenta biedrs,
tieslietu ministrs

Jānis Bordāns

Poiša 67036912
Arta.Poisa@tm.gov.lv

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021DC0142>

⁵ <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/5f031e5d-9f09-11e5-8781-01aa75ed71a1>

⁶ Tā ir vienas pieturas aģentūra vardarbībā cietušiem bērniem, kur labākajās bērna interesēs vienotā komandā strādā mediķi, tiesību aizsardzības institūciju darbinieki, sociālie darbinieki un psihologi. Jau ilgstoši šis modelis tiek atzīts par efektīvāko un bērnam draudzīgāko veidu, lai sniegtu nepieciešamo palīdzību un ar audio/video ierakstu fiksētu pierādījumus gadījumā, ja par notikušo ir ierosināta krimināllieta. JV 08.06.2021. Nr. 23 (1185)

⁷ Diskusiju dokuments informatīvā ziņojuma izstrādes procesā vēl nebija pieejams.